

# 3 cases – 5 perspektiver

Her vil du blive præsenteret for tre cases med det formål at eksemplificere, hvordan fem forskellige videnskabsteoretiske tilgange (socialkonstruktivistisk, fænomenologisk, hermeneutisk, pragmatisk og positivistisk) kan resultere i fem forskellige analyser af den samme pædagogiske observation.

*Af Louise Buch Løgstrup*

## Nøglebegreber

Praksis

Perspektiver

Videnskabsteoretisk tilgang

Metode

Analyse



# Videnskabsteoretiske perspektiver og din faglighed

Med disse cases er det hensigten at henlede opmærksomheden på, hvordan en bevidsthed om forskellige videnskabsteoretiske perspektiver, kan kvalificere din faglighed. Det handler om din evne til bevidst at skifte perspektiv i din analyse af virkeligheden. De analytiske perspektiver som præsenteres skal på ingen måde opfattes som udtømmende i forhold til at udfolde de forskellige videnskabsteoretiske perspektiver, men tjener det didaktiske formål at forbinde den metateoretiske videnskabsteori med konkret pædagogisk praksis fra tre forskellige felter, hhv. en børnehave, en skole og en borgers hjem/lokalpsykiatrien på en måde, som forhåbentlig kan opleves som meningsfuld for dig og din praksis.

Når man udarbejder cases, er faren altid at kompleksitetsreduceringen bliver for markant i forhold til at forstå en teori og i dette tilfælde forstå kompleksiteten i et videnskabsteoretisk perspektiv. Grunden til at vi alligevel vælger at gøre det er, fordi vi gentagende gange oplever, at studerende i vores undervisning, efterspørger en kobling af videnskabsteori til praksis. Det er også vores erfaring, at når vi eller de studerende inddrager eksempler, opnås der en meningsfuld forståelse. Det handler om at være bevidst om, at når vi taler sammen og diskuterer pædagogiske problemstillinger, så taler vi altid ud fra et perspektiv, hvor vi har nogle bestemte videnskabsteoretiske 'briller' på, som vi ser virkeligheden igennem. De tre cases har til formål at bidrage til denne forståelse.

De tre cases skal fungere som eksempler på, hvorfor det er en pædagogisk kompetence at kunne skifte perspektiv med henblik på at prøve sig frem i forhold til at finde den bedste løsning i relation til imødegåelsen af problemstillinger i praksis. På den måde vil det være ønskeligt, hvis du besidder evnen til at skifte perspektiv i en afsøgning af hvilken opfattelse af den pædagogiske virkelighed, der er det mest hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i ved alle konkrete møder med praksis, og ikke som tilfældet er i de tre cases, hvor hver enkelt pædagog repræsenterer et enkelt perspektiv. En kompetent pædagog er en pædagog, som har et repertoire af perspektiver på virkeligheden og som ud fra disse perspektiver afsøger muligheden for den bedste tilgang i hvert enkelt møde med mennesker i praksis. Den bedste tilgang vil ofte have elementer fra flere forskellige perspektiver og også fra helt andre videnskabsteoretiske perspektiver, end de som bliver udfoldet her.

# Case 1: Esther på fire år må ikke være med i legen med Ella og Aisha

*Esther, Ella og Aisha er startet i børnehaven på omtrent samme tid, og har altid leget godt sammen, men i den seneste tid har noget forandret sig. Esther vil stadig rigtig gerne lege med Ella og Aisha, men de vil næsten aldrig lege med hende. Personalet observerer flere gange på en dag, at Esther på forskellige måder prøver at blive en del af Ella og Aishas leg, og de ser, at hun næsten altid bliver afvist. For det meste reagerer Esther ved at gå væk fra de to piger og finder ofte et puslespil eller tegnegrej frem, som hun derefter sidder med selv. Enkelte gange græder Esther eller bliver vred på Ella og Aisha. Hun kan også finde på at råbe af dem eller slå dem.*

*Personalet i børnehaven er enige om, at de skal gøre noget for at hjælpe Esther, men indtil videre har deres tiltag ikke virket i forhold til at få Ester til at blive en del af et legefællesskab med andre børn i børnehaven. Der er forskellige holdninger i personalegruppen i forhold til, hvordan de pædagogisk kan gribe problemstillingen an.*

## Pernille (positivisme)

Pernille lægger vægt på, at Esthers sprogvurdering viser, at Esthers sprog ikke er alderssvarende, og hun påpeger, at det kan gå ud over hendes sociale kompetencer, fordi hun ikke kan deltage i samtaler og samspil med de andre børn. Hun pointerer, at børn har brug for et alderssvarende sprog for at kunne kommunikere meningsfuldt og blive forstået af de jævnaldrende børn. Pernille mener, at de skal tage kontakt til forældrene og talepædagogen, så Esther kan få testet sit sprog. Hun mener også, at personalet skal foreslå forældrene at Esther kommer til ørelæge, fordi hun måske ikke kan høre ordentligt pga. væske i ørerne.

## Sofus (socialkonstruktivisme)

Sofus er ikke bekymret for Esthers sprog. Esther snakker bare ikke så meget som de fleste andre børn. Han mener, at det måske hænger sammen med, at Esthers forældre heller ikke er specielt veltalende. Han mener faktisk, at det er forkert, at der er så meget fokus i personalegruppen og i samfundet generelt på, at børn skal være udadvendte og talende. Han argumenterer for, at der burde være mere fokus på, at det er fint, at børnene er forskellige, og at nogle børn er mere indadvendte end andre. Han mener, at der er en alt

for rigid holdning til, hvad et barn skal kunne sprogligt på et vist alderstrin, hvilket også kommer til udtryk i de sprogtest, som de skal gennemføre i forhold til det enkelte barn i børnehaven. Måske er det slet ikke sproget, som er Esthers udfordring. Sofus ser en tendens til, at Esther bliver italesat af personalegruppen som et barn, der altid har udfordringer. Sofus kommer med nogle eksempler, hvor han har hørt sine kolleger tale på en måde, som han synes er uhensigtsmæssig i forhold til Esther. Sofus tror, at Esther vil få det bedre med de andre børn, hvis de i personalegruppen begynder at tale om og til Esther på en mere positiv måde.

## Frederikke (fænomenologi)

Frederikke argumenterer for, at de andre skal flytte deres fokus. Hun gør opmærksom på, at det ofte bliver personalets voksenperspektiv på Esthers udfordringer, som de har øje for. I stedet mener hun, at de skal bruge noget tid på at forstå Esther i forhold til, hvordan situationen ser ud fra hendes perspektiv. Hun foreslår, at de sætter tid af til, at en pædagog i Esthers gruppe kan gennemføre observationer af Esther. Derudover mener hun, at pædagogen, som observerer Esther, skal spørge Esther om, hvordan hun selv oplever situationen. Frederikke foreslår, at de tager udgangspunkt i observationerne og samtalerne med Esther til deres næste personalemøde og derudfra ligger en handleplan.

## Helle (hermeneutik)

Helle er helt enig med Frederikke, men hun synes også, at det er vigtigt at fokusere på Esthers situation i sammenhæng med de andre to pigers oplevelser af situationen. Derfor foreslår Helle, at den pædagog, som skal lave observationer af Esther, også observerer på Aisha og Ella og deres indbyrdes samspil. Helle foreslår, at den valgte pædagog skal samtale med Esther om hendes oplevelser af situationen og derefter samtale med Ella og Aishia om deres oplevelser, for på den måde at danne et helhedsindtryk af situationen. Helle argumenterer for, at der er vigtigt at eventuelle initiativer er baseret på et helhedsorienteret perspektiv på børnenes indbyrdes oplevelser og ikke de voksnes forforståelser af situationen. Måske pigerne i samarbejde med pædagogen selv kan komme frem til en løsning på situationen.

## Preben (pragmatisme)

Nu bryder Preben ind. Preben mener, at de taler alt for meget om, hvad problemet kunne handle om. I stedet mener han, at de skal sætte fokus på at prøve nogle forskellige ting af. Han foreslår konkret, at de kan arbejde med at sætte forskellige lege i gang sammen med Esther, Ella og Aisha. Han foreslår, at de fx kan gå i legekøkkenet, hvor han ved, at Esther kan lide at lege. Her kan en af pædagogerne komme med input til de tre pigers leg, så legen bliver ved med at være interessant for alle tre piger. Derudover foreslår Preben også, at de kan tage Esther med en tur i plantagen sammen med Filip, som han har lagt mærke til at Esther nogle gange pjatter med, når der spises madpakker. Preben siger, at hvis de 'sætter lys på problemet' og prøver sig lidt frem med forskellige tiltag, skal de nok blive klar på, hvad det handler om, og hvordan de hjælper Esther bedst muligt.

## Case 2: Marlene bor alene i en lejlighed og er bange for at gå ud ad sin dør

*Marlene er en kvinde på 38 år, som har været diagnosticeret med skizofreni, siden hun var 28 år. Hun bor alene i en lejlighed i en forstad til København, men har svært ved at få sin hverdag til at fungere stabilt, og hun er derfor tilknyttet lokalpsykiatrien. I den sidste tid har hun oplevet, at det brænder i opgangen uden for hendes lejlighed. Hun er bange for at gå uden for sin dør, og kan derfor ikke selv gå ud at handle. Preben, som er pædagog, besøger Marlene to gange om ugen og hjælper hende med praktiske gøremål som fx at betale regninger, gøre rent og handle ind. Derudover har de samtaler, hvor de taler om, hvordan Marlene har det. Lige nu er Marlene og Preben optagede af at få løst problemet med Marlenes oplevelser af en brændende opgang og hendes frygt for at gå ud. Preben har taget emnet op til et personalemøde og derudover har emnet været i fokus til en supervision med psykologen, som er tilknyttet lokalpsykiatrien.*

## Preben (pragmatisme)

Preben er i tvivl om, hvordan han skal takle situationen, fordi han ikke ved, hvad der vil være bedst for Marlene. Han fortæller, at han og Marlene har prøvet forskellige tiltag. Preben har fx prøvet selv at gå ud i gangen for at vise Marlene, at han ikke bliver forbrændt. Han har også forsøgt at få Marlene til at træde et enkelt skridt ud over dørtrinnet, men begge løsninger var så skæmmende for Marlene, at hun var rystet i lang tid efter. Hun har selv foreslået, at hun kan få en stige sat op til sit vindue, som hun kan bruge, når hun

skal ud i stedet for at bruge trappen. Preben synes dog, at det vil være en lidt for farlig løsning, så han har foreslået Marlene, at hun pakker sig ind i et brandtæppe, når hun skal gå ud. Marlene er dog ikke tryk ved denne løsning, fordi hun er i tvivl om, hvordan hun skal beskytte sine øjne fra ilden. Han synes det vigtigste er, at Marlene får mulighed for at kunne gå ud. Han har bare svært ved at finde ud af, hvordan han finder en løsning på, hvordan dette kan lade sig gøre.

## Pernille (positivisme)

Pernille mener, at det er forkert at lade Marlene blive i den tro, at det brænder i opgangen, når dette i virkeligheden ikke er tilfældet. Hun argumenterer for, at det er forkert at hjælpe Marlene ved at fastholde hende i hendes forkerte virkelighedsopfattelse. Hun mener, at Preben skal fokusere på at hjælpe Marlene med at fastholde sin opmærksomhed på, at det er på grund af hendes sygdom, og at hun opfatter virkeligheden forkert. Hun mener, Preben skal gøre noget mere ud af at være sikker på, at Marlene forstår, hvad hendes sygdom indebærer. Dernæst foreslår hun, at Preben skal opfordre Marlene til at opsøge sin psykiater, som ud fra Marlenes symptomer kan vurdere, om hun får den rigtige medicin. Hun mener desuden, at der skal sættes ind med evidensbaseret terapi, når Marlene har vrangforestillinger og opfatter virkeligheden forkert

## Frederikke (fænomenologi)

Frederikke er uenig med Pernille. Hun argumenterer for, at Preben skal spørge mere ind til, hvordan Marlene oplever ilden, og hvad der skræmmer hende. Hun tror, at hvis Preben bruger sin tid på at tale med Marlene om det, som er skræmmende i hendes liv, så kan det være, at Marlene selv bliver klogere på, hvad det handler om. Det kan jo være, at det er noget helt andet, hun i virkeligheden er bange for, fx at hun ser nogen nede i butikken, som hun gerne vil undgå. Det kan være svært at vide, og Frederikke mener, at Preben er nødt til at være mere nysgerrig på, hvordan Marlene oplever sit liv i det hele taget.

## Helle (hermeneutik)

Helle er enig med Frederikke i, at der skal fokuseres mere på Marlenes oplevelser og egne forståelser af situationen. Helle foreslår, at Preben skal forsøge at danne sig et helhedsorienteret overblik over Marlenes situation; er der noget som er forandret i den sidste tid, som gør at Marlene føler sig utryk ved at gå uden for sit hjem. Hun mener, at Preben skal bruge mere tid på at samtale med Marlene om hendes oplevelser af 'at det brænder', Helle foreslår også at Preben, med Marlenes samtykke, tager kontakt til Marlenes

pårørende og inddrager dem i, hvad de har oplevet med Marlene i den sidste tid, og om de før har oplevet at Marlene har problemer med ild eller udfordringer med at turde at gå uden for. Hun synes også, at Preben skal bruge tid på at prøve at forstå, hvad det handler om ud fra hans kendskab til Marlene. For Helle er det vigtigt, at de tager Marlenes oplevelser alvorligt, og at de prøver at forstå det fulde billede af situationen, inden de sætter nye handlinger i gang.

## Sofus (socialkonstruktivisme)

Sofus mener, at Preben skal hjælpe Marlene med at få skaffet den stige. Han mener, at den eneste måde at respektere Marlene og hjælpe hende på, er ved at respektere hendes opfattelse af virkeligheden. At opfatte Marlene som skizofren er jo først og fremmest et mærkat, som samfundet har defineret og puttet på hende, og som slet ikke handler om, hvem Marlene i virkeligheden er. Når Marlenes virkelighedsopfattelse indebærer, at hun oplever, at det brænder, og Marlene gerne vil ned at handle, og selv har et forslag til, hvordan dette kan lade sig gøre, så argumenterer Sofus for, at de skal undlade at presse deres normer om, at det er forkert at have en udgang gennem et vindue og ned af en stige, ned over Marlene. Han mener i øvrigt at de skal være meget opmærksomme på, hvordan de italesætter Marlene i personalegruppen. Han mener, der bliver fokuseret alt for meget på hendes sygdom, og at hun har en forkert virkelighedsopfattelse. Sofus tror, at Preben skal vælge at fokusere på, hvad det er, som gør Marlene glad i hendes hverdag og giver hende livskvalitet. Hvis Marlene og Preben fokuserer mere på dette, kan det være at ilden forsvinder af sig selv.

## Case 3: Bjørn på 7 år vil ikke længere gå i SFO, men han tør ikke at være alene hjemme

*Bjørn har ikke længere lyst til at gå i SFO efter skoletid, men han tør heller ikke være alene, indtil hans mor og far kommer hjem fra arbejde. Bjørn har ellers været glad for at gå i SFO indtil nu, men i den sidste måneds tid har han spurgt sin far, om han ikke kan blive hentet tidligt, og nu har Bjørn besluttet, at han vil holde op med at gå i SFO. Bjørns far Rasmus ringer til SFO lederen, som han fortæller om situationen og beder om hjælp til at finde en løsning. Lederen Frederikke tager emnet op på personalemødet.*

## Frederikke (fænomenologi)

Frederikke fortæller personalegruppen om henvendelsen fra Bjørns far. Hun spørger personalet om, hvem som kender Bjørn bedst, og om de ved, hvem han leger med i SFO'en. Hun spørger også, om der er nogen som har talt med Bjørn om, at han ikke er glad for at gå i SFO længere. Hun siger, at hun mener, det er vigtigt, at de i personalegruppen er opmærksomme på, hvordan de enkelte børn har det, og hvordan de oplever at gå i SFO, selvom hun ved, at det er svært, fordi de ikke har nok personale til at kunne have fokus på hvert enkelt barn hver dag.

## Preben (pragmatisme)

Preben beretter, at han den sidste måned har spillet meget fodbold med børnene. De har i en lang periode spillet stikbold hver dag i gymnastiksalen, men han tænkte, at de havde brug for at få lidt variation, så da nogle af drengene foreslog, at de skulle spille fodbold i stedet for, syntes han, at det var en god ide. Han fortæller, at det virkelig har været godt, fordi det er sjovt at spille fodbold på en anderledes måde, hvor de kan bruge væggene, hvilket de ikke kan ude på fodboldbanen. Han siger også, at han nu kommer til at tænke på, at Bjørn næsten altid var med, da de spillede stikbold, men vist kun har været med nogle få gange, imens de har spillet fodbold. Han siger, at han vil prøve at få Bjørn med til fodbold. Han kan evt. være målmand, hvis han har lyst til det. Preben siger også, at han har tænkt på, at det kunne være sjovt at introducere børnene for noget brydning, og at det kan være Bjørn har lyst til at være med til det.

## Helle (hermeneutik)

Helle tror, at de skal udvide deres perspektiv og se mere på helheden i forhold til Bjørns liv lige nu. Helle ved at Bjørn generelt har det svært for tiden, fordi hans forældre for nyligt er blevet skilt. Det har hun flere gange talt med Bjørns mor om. Hun ved fra disse samtaler, at Bjørn har været startet på at gå til fodbold sammen med sine venner fra klassen, men at han hurtigt holdt op igen, fordi han følte, at han var for dårlig i forhold til de andre. Helle spørger også de andre, hvordan de oplever Bjørn. Hun mener, at det er en god ide at finde på en anden aktivitet end fodbold, men hun tror ikke, at det løser alle Bjørns bekymringer.



## Pernille (positivisme)

Pernille siger, at hun har observeret at Bjørn løber på en anderledes måde end de andre børn. Hun tror, at Bjørn vælger fodbold fra, fordi hans motorik begrænser ham. Hun har observeret, at der er flere børn som har problemer med motorikken i SFO'en, hvorfor hun foreslår, at de laver en tarzanbane i gymnastiksalen, hvor de lægger vægt på nogle bestemte forhindringer, som kan træne børnenes motorik generelt. Hun argumenterer for, at de skal have mere fokus på at træne alle børnenes motorik, fordi børnene så vil få nemmere ved at lære i skolen.

## Sofus (socialkonstruktivisme)

Sofus mener, at det vil være forkert, at de skal begynde at lave individuelle løsninger til Bjørn eller andre børn i SFO'en. Han mener, at samfundet har alt for meget fokus på, at børn skal 'nurses', og at de i SFO'en får flere og flere forældre, som ønsker at deres børn skal have specialbehandling, hvilket han mener er uhensigtsmæssigt. Han siger, at hvis de som personale går med på den tendens, taler de børnene svagere, end de er. I øvrigt mener han, at der er alt for stor fokus på, at drenge skal spille fodbold, fordi han ikke mener, at fodbold er en særlig inkluderende sport.

LÆRE  
MIDDEL  
O DK